

Małgorzata Zamojska
PPP-P w Chmielniku
neurologopeda

*Milczenie spowodowane
brakiem mowy nigdy nie jest złotem.
Wszyscy mamy potrzebę porozumiewania się
i kontaktowania ze sobą nawzajem
– nie tylko jednym sposobem,
lecz na wszystkie możliwe sposoby.
Jest to podstawowa ludzka potrzeba,
podstawowe ludzkie prawo,
[...]podstawowa ludzka siła.
(Williams, 2000)*

Alternatywne i wspomagające metody komunikacji AAC **MITY I FAKTY**

Alternatywne i wspomagające metody komunikacji (ang. Augmentative and alternative communication) – to grupa metod mających na celu umożliwienie komunikowania się osobom, które nie posiadają umiejętności mówienia, bądź posiadają ją w stopniu uniemożliwiającym satysfakcjonującą komunikację. Krótko mówiąc AAC mają umożliwić konkretnej osobie porozumiewanie się, wyrażanie swoich potrzeb i emocji. I nie ważne czy będzie to tablet z odpowiednim programem, czy książka komunikacyjna, czy jakiś zestaw obrazków lub po prostu gesty, ważne by człowiek, który się takim czy innym sposobem posługuje mógł porozumieć się z innym człowiekiem. Kiedy widzę uśmiech dziecka, którego prośba, wołanie, inicjatywa, została zauważona i zrozumiana, to nie ma większej radości dla terapeuty.

Wokół AAC narosło wiele mitów, na szczęście jest już cała rzesza ludzi, która te mity rozwiewa i pokazuje, że w terapii najważniejszy jest mały człowiek, który choć być może nigdy nie będzie pięknie recytował wierszyka na scenie, to będzie szczęśliwy, bo będzie miał narzędzie, sposób na „dogadanie” się z innymi ludźmi, wyrażenie swoich potrzeb, emocji, na wyrażenie siebie.

Oto niektóre z mitów:

MIT 1. Komunikacja alternatywna i wspomagająca (AAC) jest ostatecznością i powinna być wprowadzana, gdy już nie ma żadnych nadziei na rozwój mowy werbalnej

Tak? Tylko kiedy to stwierdzić? Gdy dziecko mimo intensywnej terapii nie mówi do 2, 3, 4, a może do 7 roku życia? A co przez ten czas? Każdy człowiek ma potrzebę komunikowania się i nie chodzi tu o zaspakajanie potrzeb poprzez na przykład wskazywanie „chcę to!”, czy wymuszanie czegoś płaczem, bo w komunikowaniu chodzi o możliwość wyrażenia siebie, bycia zrozumianym i spełnionym poprzez interakcję z drugim człowiekiem. Poza tym zaburzenia komunikacyjne znacząco wpływają na rozwój poznawczy, emocjonalny i społeczny dziecka.

MIT 2. AAC utrudnia lub hamuje rozwój mowy

Okazuje się, że AAC nie tylko nie opóźnia rozwoju mowy, ale może przyspieszyć jej rozwój. Wprowadzenie komunikacji alternatywnej i wspomagającej jest dla dziecka szansą do rozwoju komunikacji, umiejętności językowych, a przede wszystkim szansą na rozwój mowy werbalnej,

bo żadne dziecko jeśli będzie już miało możliwość porozumiewania się werbalnego, nie będzie chciało korzystać z obrazków, gestów, czy komunikatorów, bo to jest po prostu nienaturalne i zwyczajnie zajmuje więcej czasu niż zwykle powiedzenie czego się chce, co się myśli. Z badań przeprowadzonych przez amerykańskich naukowców jasno wynika, że wprowadzenie AAC przyniosło same korzyści, żadna osoba nie wykazała obniżenia produkcji mowy werbalnej w wyniku wprowadzenia AAC, 11% wykazało brak zmian, a większość, tj. 89% wykazała wzrost produkcji mowy.

O tym, że ani wiek, ani funkcjonowanie dziecka na określonym poziomie intelektualnym nie wpływają na zdolność porozumiewania się, świadczy to, że już u bardzo małych dzieci, nawet niemowląt stosowanie AAC wraz z mową nie przeszkadza w jej rozwoju, ale pomaga w jej doskonaleniu. Jako przykład można tu podać pozytywny wpływ bobo – migów na rozwój mowy zdrowych niemowląt. Podobnie jest zresztą u dzieci, które równocześnie porozumiewają się w języku migowym i mową werbalną; ich rozwój językowy również przebiega szybciej.

MIT 3. AAC nie może być stosowane z innymi metodami

Jeśli dobrze poznamy dziecko, wiemy co potrafi i czego potrzebuje, to równoległe stosowanie obok AAC innych metod, np. integracji sensorycznej, metody krakowskiej, metody werbotonalnej, czy zwykłe strategie wywoływania głosek i rozwijania sprawności językowej, nie będą się wykluczać, a tylko uzupełniać i wpływać pozytywnie na harmonijny rozwój dziecka.

MIT 4. AAC sprawia, że dziecko wygląda inaczej, „dziwnie”

Wręcz przeciwnie, wprowadzenie dziecku skutecznego środka do komunikacji zwiększa akceptację wśród rówieśników oraz daje możliwość aktywnego uczestnictwa w życiu grupy. Zwłaszcza, że dostępne obecnie na tabletach i smartfonach komunikatory, czynią ich użytkowników kimś ważnym i ciekawym dla rówieśników.

MIT 5. Komunikacja alternatywna nie nadaje się dla dzieci ze spektrum autyzmu

Dzieci ze spektrum autyzmu także chcą się porozumiewać, nawiązywać relacje, więzi, dlatego warto je wspierać metodami AAC. Pozwoli im to rozwijać systemy komunikacyjne, uczyć się budowania relacji, a także pomoże w niwelowaniu trudnych zachowań i deficytów uwagi. Część dzieci autystycznych nigdy nie będzie porozumiewało się werbalnie, ale dzięki AAC będzie mogło się komunikować, z kolei u części dzieci, u których dzięki metodom wspierającym komunikowanie mowa artykułowana rozwinięta będzie można metody te wycofać.

A teraz trochę faktów:

1. Komunikacja alternatywna i wspomagająca (AAC) jest wykorzystywana przez terapeutów jako strategia pierwszej pomocy dla dzieci ze złożonymi potrzebami komunikacyjnymi.
2. Wprowadzanie znaków manualnych, obrazków, symboli, czy syntezy mowy nie hamuje postępów w zakresie mowy; podczas stosowania wsparcia AAC mowa werbalna może się rozwijać.

3. Wprowadzanie interwencji AAC można zacząć od momentu, gdy zauważymy trudności komunikacyjne dziecka, bez względu na jego wiek, rozwój funkcji poznawczych, czy poziom rozwoju intelektualnego.

Zalety stosowania AAC:

- dziecko lepiej rozumie świat i to, co do niego mówimy, dzięki temu czuje się bezpieczniej
- dziecko może dokonywać wyborów, dzięki temu jest niezależne i samodzielne
- dziecko może wyrażać swoje prośby i potrzeby; być lepiej rozumianym przez inne osoby
- dziecko może porozumiewać się nie tylko z mamą/tatą, ale też np. ze swoim terapeutą – poszerza się w ten sposób krąg partnerów komunikacyjnych
- rozwija się poznawczo – poznaje nowe rzeczy, zdobywa nowe informacje
- dziecko może przekazać nam informacje o tym, co było lub o tym co będzie – może nam opowiedzieć o swoich urodzinach; o wycieczce do ZOO
- może zadawać nam pytania
- może aktywnie uczestniczyć w sytuacjach komunikacyjnych; nie pozostaje bierne
- stosowanie AAC jest idealnym sposobem na pokazanie dziecku, że jego sposób komunikacji „działa” i w ten sposób motywować dziecko do mówienia
- AAC są pomocne dla dzieci, które mówią słabo; pomagają w byciu zrozumianym
- AAC wzmagają gotowość i motywację komunikacyjną
- na końcu, w sytuacji braku pojawienia się mowy, są one alternatywą dla komunikacji.

Bibliografia:

Błeszyński J. (red) *Alternatywne i wspomagające metody komunikacji*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008

Grycman M., *Sprawdź, jak się porozumiewam. Ocena efektywności porozumiewania się dzieci ze złożonymi zaburzeniami komunikacji wraz z propozycjami strategii terapeutycznych*,

Stowarzyszenie Rehabilitacyjne Centrum Rozwoju Porozumiewania, Kwidzyn 2015

Nosko – Goszczyńska M. *AAC dla każdego*, Harmonia Universalis, Gdańsk 2019

<https://pedagogika-specjalna.edu.pl/logopedia/dobor-metod-dla-uzytownika-aac/>

<https://mockomunikacji.com/2016/09/12/aac-a-mowa-werbalna/>

<http://aac.info.pl>

Zainteresowanym polecam też film Macieja Pieprzycy „Chce się żyć”